

DOI Number: 10.30520/tjsosci.525053

**BESTAMİ YAZGAN'IN HİKÂYELERİNDEKİ İLETİLERİN ÇOCUĞA
GÖRELİK İLKESİ AÇISINDAN İNCELENMESİ¹***THE INVESTIGATION OF THE MESSAGES OF THE BESTAMİ YAZGAN'S STORIES
IN TERMS PRINCIPLE OF SUITABILITY FOR CHILDREN*Kader YENİÇERİ²Yasemin KUŞDEMİR³**ÖZET**

Çocuğa görelilik ve iletiler çocuk edebiyatı eserlerinin önemli iki özelliğidir. Çocuklar için yazılan hikâyelerin yaş, dil, zihin ve duygu dünyası, sosyal özellikler bakımından çocuğa uygun yazılmış olması gerekmektedir. Hikâyeler, olay ve kurgu yoluyla çocuk okuyucuya bir ileti vermektedir. Çocuklar için verilen edebi eserlerdeki iletiler, çeşitli özelliklere sahiptir. İletilerin içerdiği konu, aktarım biçimi, anlatım özelliği ve amacı hikâyenin niteliğini artırmakta ve değiştirmektedir. Çocuklar için yazılan hikâyelerdeki iletilerin çocukların kişisel özelliklerin gelişimine hizmet ettiği, evrensel ve millî değerleri aktardığı, dinî değerlere dikkat çektiği, doğa ve insan sevgisi aşıladığı bilinmektedir. Bu araştırmanın amacı, Bestami Yazgan'ın çocuklar için yazdığı hikâyelerdeki iletilerin belirlenmesi ve bu iletilerin çocuğa göreliğinin incelenmesidir. Araştırma sürecinde verilerin toplanmasında nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi, verilerin analiz edilmesinde içerik analizi tekniği kullanılmıştır. Bestami Yazgan'ın çocuklar için yazdığı 30 hikâye, araştırmanın inceleme nesnelere oluşturmuştur. Okuma, inceleme, tasnif işlemlerinin ardından, kodlama yapılarak iletiler tespit edilmiş ve ortak özellik gösteren iletiler aynı başlıklar altında toplanarak kategorilere ayrılmıştır. İletiler ve kategori başlıkları uzman görüşlerine sunulduktan sonra düzenlenmiş, sınıflandırılmış ve sıralanmıştır. Hikâyelerin iletileri, iletilerin verilme amacı ve çocuğa görelilik açısından değerlendirilmesi sonucunda şu sonuçlara ulaşılmıştır: Bestami Yazgan'ın çocuklar için yazdığı hikâyelerde, çocuğun kişiliğini olumlu etkileyebileceği düşünülen, sosyal ve evrensel iletiler ile insan, doğa ve hayvan sevgisini aşılama yönelik iletilerin yoğun bir şekilde yer aldığı anlaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Çocuk Edebiyatı, Çocuğa Görelilik İlkesi, Çocuk Kitapları

¹Bu makale, Kader YENİÇERİ'nin Dr. Öğretim Üyesi Yasemin KUŞDEMİR danışmanlığında hazırladığı yüksek lisans tezinin bir bölümünün yeniden düzenlenmesiyle hazırlanmıştır.

² Türkçe Öğretmeni, Milli Egemenlik Ortaokulu, Silvan/Diyarbakır, kader.1829@hotmail.com

³ Dr. Öğr. Ü., Kırıkkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Kırıkkale, yaseminkusdemir@kku.edu.tr

ABSTRACT

Suitability for children and messages are two important features of children's literature works. Written stories for kids must be appropriate for age language, mind, emotion and social characteristics. Another fact in the stories are the messages given to the reader through fiction and event in the story. Literal works for children containing messages has some features. Subjects of messages phraseology, narrating features, purpose of the story changes and increase the quality of the story. It is known that the messages inside the stories written for children help their personal characteristics, convey universal and national assets, draw attention through religious values and instill the love of people and nature. The purpose of this study is to determine the messages inside the Bestami Yazgan' stories for kids and studying these messages according to the children. I used one of the qualitative methods which is document analysis in the through the research process, content analysis technique and collecting data. The 30 stories Bestami Yazgan has written have constructed the research objects. The message have been detected through coding after the process of reading, screening and reduction and also the ones with the same characteristics have been categorized under different subjects. The messages and category subjects have been organized, classified and sorted after presented to the analysis of children's actuality principles within the purpose of the messages in the stories. The love of nature and animals through universal and social messages have been clearly understood within the stories that Bestami Yazgan has written for the children in large quantities.

Keywords: Children's Literature, Children's Actuality Principle, Children' Books.

1.GİRİŞ

Çocuk edebiyatı, edebiyatın çocuklara yönelik bir alanıdır. Çocukların ilgi ve ihtiyaçlarına yönelik hazırlanan, onların dünyasını dikkate alan, okuma becerilerinin yanında sanat ve edebiyat zevkini göz ardı etmeyen bu edebiyat, çocukların eğlenirken öğrenmelerine, öğrenirken eğlenmelerine öncelik tanımaktadır. Çocuk edebiyatı eserleri ile çocukların hayatı tanıyacağı düşünülmekte; duygu ve düşüncelerini doğru ifade etmeyi öğrenebilecekleri, hayatın farklı yönlerini görebilecekleri düşünülmektedir. Çocuk edebiyatı eserlerinin çocuğun psikolojik özelliklerini, duygu dünyasını esas alması gerekmektedir. Çocuklar geleceğin yetişkinleridir. Bu gerçekten hareketle kitap okumanın, çocuklar için sadece boş zamanlarda yapılan hoş zaman geçirmek amaçlı bir eylem olmadığı açıktır. Kitap okuma alışkanlığı çocukların dil, düşünce, ahlak ve karakter gelişimine katkı sağlarken aynı zamanda onların ulusal ve evrensel gerçekleri öğrenmesi, topluma ve doğaya uyum sağlaması, insanları ve diğer canlıları tanıması için zengin seçenekler sunmaktadır. Çocuk, kitaplarda sunulan bilgiler, olaylar, durumlar, karakterler sayesinde kendini ve dünyayı tanımaktadır. Çocuk kitapları ister dijital ister kâğıt baskı olsun yetişkin olma sürecinde çocuk üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Bu eserlerin çocuğa göre kurgulanması ve yazılması eserlerin okunabilirliğini, anlaşılabilirliğini artıracaktır. Çocuk edebiyatı eserleri aracılığı ile çocuğa verilecek iletiler, öğrenmesi hedeflenen bilgiler bir kahramanın ağzından, bir olay yoluyla veya doğrudan ifade edilen bir telkin cümlesi ile verilebilmektedir. İleti ve çocuğa görelilik, çocuk edebiyatı ürünlerinde birbiriyle ilişkili iki temel bileşendir. Metinlerin amaçlarına ulaşabilmeleri çocukların dünyalarına hitap etmesi çocuklara uygun iletiler barındırması ile mümkündür. Bu özellikleri bir arada barındıran eserler çocukların dil ve anlam evrenini geliştirerek çocukların okuduğunu anlayan, hayal kuran, eleştirel düşünebilen, bireyler olmasını sağlayabilir.

Okuma, anlama ve çocuk edebiyatı ile ilgili olarak son yıllarda ulusal ve uluslararası düzeyde pek çok araştırma yapılmaktadır. Bu araştırmalar, çocukların okuduğunu

anlama düzeyi, okuma alışkanlıkları ve çocukların kitaplarla olan ilişkisine dair ipuçları sunmakta, olumlu ve olumsuz sonuçları tartışmaya açmaktadır. Metinlerin okuma başarısı üzerindeki etkisini (Çelik, Demirgüneş ve Fidan, 2015; Çetin, 2013; Yavaş, 2013; Demirel, 1996) inceleyen; okuma tutumu ve okuduğunu anlama ilişkisini (Vatansever Bayraktar, 2015; Yıldırım, Yıldız, Ateş ve Rasinski, 2010; Kuşdemir ve Güneş, 2014; Başaran ve Akyol, 2009) irdeleyen çeşitli araştırmalar mevcuttur. Çocukların bilgilendirici metinlerle kıyaslandığında hikâyeye okumayı daha çok sevdiklerini ve hikâyeleri anlamada daha başarılı olduklarını gösteren (Başaran, 2014) araştırma sonuçları, kitap okumanın akademik başarı, anlama becerilerinin gelişimi ve okuma alışkanlığı üzerinde önemli katkıları olduğuna dair deliller sunmaktadır. Bu noktada, okuma nesnesi olarak tercih edilen hikâyelerin çocuğa uygun nitelikler taşıması gerekliliği, hikâyelerde verilen iletilerin çocuk eğitimindeki ilkelere uygun olma zorunluluğu ortaya çıkmaktadır. Bu durum, bu araştırmada bir problem durumu olarak ele alınmış ve incelenmiştir.

Çocuklar için yazılan eserler, çocuğu hayata hazırlamada çocuğun kendini tanımasına ve çevresine karşı duyarlı olmasına katkı sağlayacağı için çocuk kitaplarındaki iletiler de önemlidir. Bu iletiler sayesinde çocukların çevreyi ve dünyayı algılaması kolaylaşır, anlama ve ifade etme becerileri gelişir. Böylece, muhakeme yeteneği gelişmiş, çevresine duyarlı, okuma kültürü kazanmış bireyler topluma kazandırılabilir. Çocuğa göre verilmiş ileti demek; çocuğun zihinsel, ruhsal, sosyal yönüne uygun ileti demektir. Çocuklara dil gelişimi sürecinde kazandırılmak istenilen değerler de çocuk kitaplarındaki iletiler sayesinde kazandırılabilir. Yazarın kitabı yazma amacı veya okuyucuya anlatmak istediği fikir anlamına gelen ileti, çocuk edebiyatında daha farklı bir niteliğe sahiptir. Çünkü çocuk kitaplarındaki ileti, çocukları derinden etkileyerek çocuğun kişilik gelişimine etki edeceğinden çocuk kitabı yazarlarına büyük sorumluluklar düşmektedir. Çocuklar için yazılan metinlerdeki iletiler iki başlık altında ele alınabilir: Edebi ve psikolojik özellikler. Psikolojik özellikler başlığında, kitapların çocuğa göreliği ilkesi öne çıkmaktadır. Yazarın iletiyi verirken bu iki unsura dikkat etmesi gerekir. Çocuğa görelik, iletinin anlaşılmasını ve etkili olmasını sağlar. Bu ilke etrafında verilen iletiler çocukların anlama becerisini geliştirir.

1.1. Çocuk Edebiyatında Çocuğa Görelik ve İletiler

Daha iyi anlamak ve incelemek açısından iletiler, aktarım biçimlerine ve amaçlarına göre iki ana grupta değerlendirilmektedir. Tablo 1’de iletilerin sınıflandırılması sunulmaktadır (Sever, 2003):

Tablo 1. İletilerin Tasnifi

Aktarım Biçimlerine Göre İletiler	Amaçlarına Göre İletiler
<ul style="list-style-type: none"> • Doğrudan Aktarılan İletiler • Dolaylı Aktarılan İletiler • Örtük İletiler • Soru-cevap Biçimindeki iletiler • Soru cümlesi Biçimindeki iletiler 	<ul style="list-style-type: none"> • Kişisel İletiler • Toplumsal İçerikli İletiler • Ahlaki İçerikli İletiler • Dinî İçerikli İletiler • Ekonomik İçerikli İletiler • Millî Nitelikli İletiler • Evrensel Nitelikli İletiler • Tabiat İçerikli İletiler • Askerlikle İlgili İletiler • Diğer İletiler

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı, çocuk edebiyatı ürünlerindeki iletilerin belirlenerek bunların çocuğa göreliğini incelemektir. Temel amaç çerçevesinde, Bestami Yazgan'ın çocuklar için yazdığı hikâyelerdeki iletiler ve bunların çocuğa göre olup olmadığının incelenmesi araştırmanın problemi teşkil etmektedir. İncelenen hikâyelerin hedef okuyucu kitlesi ilkököl öğrencileridir. İlkököl öğrencileri yaş ve gelişim özelliklerine uygun olarak çevreyi ve insanları tanımaya başlamakta doğa, nesnelere, toplum ve olaylar arasında ilişki kurabilmektedir. Aynı zamanda dil farkındalıkları da gelişmektedir. Doğal olarak bu yaş grubuna hitap eden çocuk edebiyatı ürünlerinin de bu çocukların özelliklerine uygun olması gerekmektedir. İlkokullarda okuma birinci sınıfta öğretilmekte ve ardından Türkçe derslerinde bir dil becerisi olarak gelişimine destek olunmaktadır. Türkçe derslerinde kullanılan ders kitaplarında öğretim programındaki tema, öğrenme alanları ve kazanımlara uygun metinler yer almaktadır. Bu metinler, bilgilendirici, hikâye edici ve şiir türündedir. Bu araştırma, çocuk edebiyatı ile ilgili kuramsal alanın önemli bir başlığı olan çocuğa göreliği ele alması; öğretmen ve ailelere kitap seçiminde farkındalık oluşturması, yayıncılara ve yazarlara öneriler sunması; araştırmacılara çocuk edebiyatındaki eserlerin özellikleri ile ilgili yeni bakış açıları sunması bakımından önemlidir.

2.YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli

Araştırmada, Bestami Yazgan tarafından çocuklar için yazılan hikâyelerdeki iletilerin ve bu iletilerin çocuğa görelik açısından incelenmesi hedeflendiğinden nitel araştırma desenlerinden doküman incelemesi modeli kullanılmıştır.

2.2. Araştırmada İncelenen Dokümanlar

Bestami Yazgan'ın yazdığı 13 çocuk kitabının içinde bulunan toplam 30 hikâye araştırmanın dokümanlarını (inceleme nesnelere) oluşturmaktadır. Araştırmanın inceleme nesnelere olarak seçilen hikâyelerin bulunduğu kitaplar yayın yıllarına göre Tablo 2'de sıralanmıştır.

Tablo 2. *İncelenen Hikâyelerin Listesi*

No	Hikâyenin adı	Yayın yılı
1.	Beklenen Sabah	2009
2.	Son Misafirler	2009
3.	Hayal Kumaşı	2009
4.	Paten Giyen Kaplumbağa	2009
5.	Dikkuyruk Efsanesi	2009
6.	Gözlük Takan Yıldızlar	2009
7.	İki Mum	2011
8.	Olimpiyat Ormanı	2011
9.	Şefkat Çınarı	2011
10.	Temizlik Görevlisi Karagöz	2013
11.	Hayat Sevince Güzel	2013
12.	Yağmur Kuşları	2015
13.	Hazinenin Şifresi	2016
14.	Bıçak Çiçek Açınca	2016

15.	Mutluluğun Formülü	2016
16.	Abdulkadir'in Altınları	2016
17.	Kahraman Karıncalar	2016
18.	Misafir Dinozor	2016
19.	Bülbül Sultan	2016
20.	Aynalı Tavşan	2016
21.	Pembe Şapkalı Ördek	2017
22.	Güneşin Doğduğu Her Yer	2017
23.	Demir Dağı'nın Lalesi	2017
24.	Gül Saçlı Bahçıvan	2017
25.	Sütten Sevgi Merdiveni	2017

2.3. Verilerin Toplama ve Analiz Süreci

Verileri toplamak için araştırmada kullanılan dokümanlar/kitaplar bir araya getirilmiştir. Araştırma dokümanlarına ulaşabilmek için tez ve araştırma raporları dışında elektronik ortamda Bestami Yazgan'ın tüm eserleri incelenmiş, araştırma amacına uygun olanlar seçilmiştir. Dokümanların belirlenmesinde temel ölçütler şunlardır: (1)Bestami Yazgan tarafından yazılmış olmak. (2)Çocuklara hitap etmek. (3)Hikâye türünde olmak. Veri toplama sürecinin ilk aşamasında hikâyeler okunmuştur. Farklı araştırma raporları, süreli yayınlar, makaleler, tezler ile elektronik ortamdaki farklı kaynaklara ulaşılarak alan yazın taraması yapılmıştır. Tarama ve tasnifler sonucunda çalışmaya temel ve dayanak oluşturacak bilgilere ulaşılmıştır. Bestami Yazgan'ın belirlenen eserleri incelenmiş okunmuş, okunan ve incelenen bu eserler türlere göre ayrılmıştır. Araştırma verilerinin analiz edilmesinde içerik analizi tekniği kullanılmıştır. Çok sayıdaki metin içeriklerinin ortak yönlerini ortaya koymayı (Gökçe, 2006: 18) amaçlayan içerik analizi, çeşitli söylemlere uygulanan birtakım metodolojik araç ve tekniklerin bütünüdür. Kontrollü bir yorum çabası olarak ve genelde tümdengelim dayalı bir okuma aracıdır (Bilgin, 2006: 12) ki bu teknik ile verileri tanımlamaya, verilerin içinde saklı olabilecek gerçekleri ortaya çıkarmaya (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 259) çalışılmaktadır. Bu araştırmada, içerik analizi tekniğinin kullanılmasının başlıca sebebi; bu tekniğin incelenen hikâye metinleri üzerinde zengin bir okuma fırsatı sağlayarak genel ve hazır kalıplar olmaksızın görünenin ötesindeki ilişkileri belirleme olanağı sunmuş olmasıdır. İçerik analizinin uygulanma aşamaları aşağıda sıralanmıştır:

1.Hikâyelerin okunması

2.Hikâyelerin temel unsurlarının belirlenmesi (Konu, ana fikir, tema, kahramanlar, yer, zaman, olay örgüsü, sonuç)

3.Hikâyelerdeki ana fikirlerin ve iletilerin sıralanarak kodlanması

4.Kodların ortak yönlerinin belirlenmesi ve temalara karar verilmesi

5.Kodların ve temaların Düzenlenmesi

6.Bulguların tanımlanması ve yorumlanması

Hikâyelerde yer alan iletilerin ortaya çıkarılması için gerekli durumlarda hikâyeler 3-5 defa okunmuş ve incelenmiştir. Bulunan iletilerin çeşitli kategorilere ayrılması ve yorumlanması için hikâyeler ve iletiler mukayeseli olarak incelenmiş ve ortak noktalar listelenmiş; benzer hususlar belirlenip temalar altında toplanmıştır. Hikâyelerin içeriğindeki gerçek anlam ve iletiler açık bir şekilde belirlenmiş, bunların çocuğa göreliği tartışılmıştır.

3. BULGULAR

3.1. Bestami Yazgan'ın Hikâyelerindeki İletilerin Çocuğa Görelik İlkesine Göre Değerlendirilmesi

3.1.1. “Hazinenin Şifresi” Adlı Hikâyedeki İletiler

Hikâye, Ahmet Efendi'nin dükkânında, Yunus Dede, Ahmet Efendi ve üç oğlu arasında geçmektedir. Hikâyede doğrudan verilen ileti, bilginin en büyük hazine olması ve bu hazineye sahip olmak için azimle çalışılması gerektiğidir. Hikâyenin sonunda, “başarının ve hazinenin efendisi olmak için azmin ve çalışmanın kölesi olmak gerekir” cümlesi ile ileti ifade edilmektedir.

Kişisel ve Sosyal İletiler: Hikâyede verilen en temel ileti kişisel gelişimin çok önemli olduğu dünyadaki en büyük hazinenin okuma gibi bir alışkanlığa sahip olunmasıdır. Hikâyede verilen diğer bir ileti ise Yunus Dede'nin Ahmet Efendi'nin ölümünden sonra da arkadaşının çocukları ile ilgilenmesi sağlığında da arkadaşını çok sık ziyaret etmesi sosyal yönden arkadaşlık ilişkilerine önem verilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Hediyeleşme kavramının toplumda değerli olduğu gösterilmiştir.

-Hoş geldin Yunus Dede şerefler getirdin bu ziyaretlerin olmasa ne yapardım. Yine elin boş gelmemişsin. Ne güzel kitap bunlar.” (s.14)

-Ahmet Efendi okumanın tadını almıştı artık. Büyük bir hevesle devam etti kitaplara. Okudukça öğrendi, öğrendikçe bilmediklerinin ne kadar çok olduğunu anladı.” (s.12) cümlesinde kişinin kendini geliştirmesi gerektiği ve okumanın insan hayatındaki yeri vurgulanmaktadır.

3.2.2. “Bıçak Çiçek Açınca” Adlı Hikâyedeki İletiler

Hikâyenin bir ormanda Avcı Abdi Usta, serçe ve kumru arasında geçmektedir ve merhamet duygusu etrafında gelişmektedir. Hikâyedeki tema, “zorda kalanlara yardım elimizi uzatmaktan asla çekinmemeliyiz” şeklinde ifade edilebilir. Bu, Kumru'nun sözlerinden anlaşılmaktadır.

-Yaa Kumru, işte böyle! Kimseye güvenmeyeceksin bu dünyada. Bak bir serçe için canından olacaksın, der. (s.39) sözüne karşılık Kumru, “Ben Allah rızası için yardım ediyorum”, der.

Kişisel ve Sosyal İletiler: Dürüstlük ve güvenilirlik çocukların küçük yaşta kazanması gereken en önemli davranışlardandır. Yazgan, Bıçak Çiçek Açınca adlı hikâyede güven ve dürüstlük kavramını etkileyici bir şekilde vermektedir. Kişiler arası ilişkilerde dürüstlüğün ve güvenin esas olduğunu anlatmak için serçe ile kumrunun davranışları etkili bir şekilde verilmiştir.

-Ben Serçe için canımı vermiyorum. Ben zorda kalana yardım etme ilkesi doğrultusunda yapıyorum bu fedakârlığı. (s. 40)

Dostluk, fedakârlık ve zor durumda olanlara yardım etmenin önemini bu cümlede görmek mümkündür.

Yapılan hatalardan pişmanlık duymanın ve bir daha yapmamak için çaba göstermenin önemli olduğu vurgulanmaktadır.

-Avcı Abdi başından geçenleri anlattı. Duruma çok üzülüğünü yaptığına pişman olduğunu söyledi. (s.43)

-Ben Serçe için canımı vermiyorum. Ben zorla kalana yardım etme ilkesi doğrultusunda yapıyorum bu fedakârlığı. Anne serçenin yerinde bende olabilirdim. (s.40)

Bu cümlede empati yeteneğine vurgu yapılmaktadır.

Ulusal Değerler: Çocukların kendi değerlerini bilmesi kendi tarihlerini öğrenmesi oldukça önemlidir. Yazar'ın yazdığı hikâyelerde milli değerlerin öneminden milli değerlerin tanıtılmasına kadar bir çaba gösteriliği hissedilmektedir.

-Bıçak insanları ve çocukları doyurmak, yemek hazırlamak kullanıldığında güzeldir. O, bıçak tuzağa düşmüş bir kuşun ipini keserken soyludur. Gözlerinden yaşlar süzülerek devam etti: ve o bıçak, mazlum bir milletin elinde işgalcilerin göğsüne saplanırken ne kadar güzeldir. (s.41)

Doğa İle İlgili İletiler: Hikâyelerde genellikle mekân olarak doğayı kahraman olarak hayvanları seçildiği fark edilmekte, doğa ve hayvan sevgisi kahramanlar ve hikâye kurgusu üzerinden anlatılmaktadır.

-Sen yavrulama zamanı hayvanları avlanmanın yasak olduğunu bilmiyor musun? (s.37)

Doğaya karşı özellikle doğada yaşayan canlılara- hayvanlara- karşı insanların sorumlulukları anlatılmaktadır. .

3.1.3. “Mutluluğun Formülü” Adlı Hikâyedeki İletiler

Hikâye Kerem Bey'in evinde Yunus Dede ve Kerem Bey arasında geçmekte; mutluluk konusu işlenmektedir. İnsanın başka insanların mutlu olmasıyla da mutlu olabileceği; insanları mutlu etmenin sadece maddi konularla sınırlı olmadığı belirtilmektedir. Hikâyenin iletileri incelendiğinde hikâyede iletilerin çocuğun anlam evrenine uygun bir şekilde sunulduğu görülmektedir. Çocuğa uygun olmayan iletilere rastlanılmamıştır. Paylaşma duygusu önemlidir. Yazar, çocuklara paylaşma duygusunu ileti şeklinde vermiştir.

-Yıllık kârını ona böleceksin. Yarısı ile yatırım yapacaksın. Geriye kalan beş hissenin biriyle ailenin geçimini sağlayacaksın. Fakirlere yardım edeceksin. (s.85)

-Yunus Dede, Allah'a şükür hiçbir sıkıntım yok. Ailecek sağlığımız yerinde, malı mülkü soracak olursan yedi sülaleme yetecek kadar var. Her şey iyi yalnız senin de fark ettiğin gibi bir sıkıntı var içimde. Bir türlü çözemiyorum. Ah mutlu olmanın formülünü bir bulsam der. (s.84)

Ulusal Değerler: Toplumsal bir varlık olan insanın yaşadığı toplumda görev ve sorumluluklarından bir tanesi de vatandaşlık görevidir.

-Devlete vergi vermelisin. Malını ve canını devletin koruduğunu unutma bir şeyi daha unutma: Devletsiz servet olmaz. (s.85)

Vergi devlete verilmesi gereken temel en önemli vatandaşlık görevidir. Bu görevi yapmanın kişiyi mutlu etmesi gerektiği iletileri verilmiştir.

3.1.4. “Güneşin Doğduğu Yer” Adlı Hikâyedeki İletiler

Hikâyenin geçtiği yer Fabrikatör Yusuf Bey'in evidir. Yusuf Bey, Yunus Dede ve Yunus Dede'nin üç oğlu arasında gelişen hikâyede bilginin önemi anlatılmaktadır.

Kişisel ve Sosyal İletiler: Hak edeni tebrik etme, hak edene saygı duyulması gerektiği, kardeşlerin birbirlerine yardım etmelerinin gerekliliği, birbirlerinin başarılarını desteklemelerinin önemi, hasta ziyaretinin önemi vurgulanmaktadır.

-Yatsı namazından sonra İmam Rıza'dan Fabrikatör Yusuf Bey'in hastalandığını duyan Yunus Dede çok üzülür. (s.72)

-On yıl sonrasını düşünüyorsan ağaç dik. Elli yıl sonrasını düşünüyorsan insana ve bilgiye yatırım yap. (s.78)

3.1.5. “Demir Dağ’ın Lalesi” Adlı Hikâyedeki İletiler

Hikâye, bir inşaat sahasında, Yunus Dede, Lale, Greyder arasında gelişmektedir. Hikâyede çocukların değerli olduğu, verilen söze sadık kalınması gerektiği hikâyede vurgulanmaktadır.

Dinî Değerler: Hikâyede geçen dinî iletileri şu sözlerle görmek mümkündür:

Kişisel ve Sosyal İletiler: Söz verme ve verilen sözde durma önemlidir. Söz tutma davranışı değerler eğitimi açısından da oldukça önemlidir. Yazar Demir Dağ’ın Lalesi hikâyesinde değerler aktarımı ile vermiştir.

-Greyder sözünü tutmazsanız dediğinde Yunus Dede, “Öl söz verme, öl sözünden dönme! (s.96) sözü ile verilen sözün tutulması konusunda bir mesaj vermektedir.

3.1.6. “Gül Saçlı Bahçivan” Adlı Hikâyedeki İletiler

Hikâye, bir dost meclisinde Derviş Salih, İbiş Dayı ve Yunus Dede arasında geçmekte, anne fedakârlığı anlatılmaktadır. Hikâyenin kurgusu ile tema arasında sıkı bir bağ vardır. Tema, annelerin hakkının kolay kolay ödenemeyeceğini ve her şartta evlatlarının iyiliklerini düşündükleridir.

-O kadın rastgele bir müşteri değil. Bir zamanlar ben dokuz aydan fazla yoğun bakımda kaldım. Bana canından can, kanından kan verdi. Sonra iki yıl kadar bir şey yiyemedim. Bir kuşun yavrusunu beslediği gibi beni besledi. Bununla kalsa iyi. Bu hanımefendinin bir oteli vardı. Yirmi yıl orada kaldım, üç öğün lokantasında yemek yedim. Benden para almadı. Okuyacak imkânım yoktu karşılıksız burs verip okuttu ve doktor yaptı. Söyler misin sen olsan ne yapardın?” (s.60)

Kişisel ve Sosyal İletiler: Yazgan, hikâyelerinde oluşturduğu kurgu ile çocuğa nasıl düşünmesi gerektiği yönünde iletiler sunmaktadır. Dostluğun önemi ve güzelliğinden bahsederken dostların her dediğinin doğru olmama ihtimalini de düşünmeye davet etmektedir. Yunus Dede ve arkadaşlarının sohbet ortamında konuşma tarzları;

-Dili çiçek, kalbi petek dostlarım! Kimde ikram edecek bilgi varsa buyursun, içindeki güzelliği hepimize duyursun. (s.57)

Ulusal Değerler: Toplumda yaygın olarak bilinen bazı inanış ve geleneklerin çocuklara aktarılması ve öğretilmesi gerekmektedir. Yazgan’ın hikâyelerinde toplumca bilinen hikâyesi olan sözlere telmih yapıldığı anlaşılmaktadır.

‘Kul sıkışmayınca Hızır yetişmez’ (s.59) sözü toplumda hikâyesi bilinen ve çok sık kullanılan bir kullanımdır. Toplumda sık kullanılan sözleri kullanmak çocuklara kültürel bir aktarımın yapılacağı en kolay yöntemdir.

3.1.7. “Abdulkadir’in Altınları” Adlı Hikâyedeki İletiler

Hikâyenin geçtiği yer bir çöldür. Kahramanlar, Zaloğlu ve Abdulkadir’dir. Bu hikâyenin teması doğruluktur. Geçmişte yaşanan bir olay üzerinden insanların doğruluktan ayrılmaması gerektiği üzerinde durulmaktadır.

Kişisel ve Sosyal İletiler: Hikâyedeki küçük kahramanın eşkıyayı dürüstlüğü ile doğru yola getirmesi başarılı bir iletidir.

-*Annem ben her zaman “Aman oğlum, sakın yalan söyleme!” diye uyarırdı. (s.8)*

Dinî Değerler: Niyet, haram ve dürüstlük kavramları sade bir dille anlatılmaktadır.

-*Üç altın benim alırım. Diğerleri haramdır almam. Annem bana sana ait olmayan şeyleri alma haramdır. (s.9)*

3.1.8. “Olimpiyat Ormanı” Adlı Hikâyedeki İletiler

Bir ormanda, Tombul Fil ve Uzun Kulak Tavşan arasında geçen Olimpiyat Ormanı adlı hikâyenin ana teması çalışmaktır. Bir işi başarabilmek için çalışmaktan ve gayret göstermekten vazgeçilmemesi gerektiği anlatılmaktadır. Çalışmanın kıymeti anlatılmakta, sürekli çaba göstermenin ve sabretmenin önemi vurgulanmaktadır.

Kişisel ve Sosyal İletiler: Tavşan’ın kendine olan saygısını yitirmemek için çalışmaktan vazgeçmemesi önemli bir mesajdır. Çocuklara öz saygı bilinci oluşturmak için verilebilecek bir mesajdır. Ayrıca çocuklara kendilerini güçsüz hissetseler bile çalışma ile bu güçsüz yönlerini güçlü hale getirebileceklerini gösterir. Burada manevi bir mesajı da görmemiz mümkün. Hikâyedeki iletilerin ayrıca engelliler için ormanda su kenarında tekerlekli sandalyeler yaptırması sosyal bir iletidir. Diğer bir kişisel ileti ise davranışsal olarak dalga geçme alay etmenin kötü olduğu vurgusudur.

-*Sevgili Uzun Kulak! Hayalin de bir sınırı olmalı. Senin her tarafın kas olsa neye yarar. Filin bir ayağı etmez. Boşuna yorulma, demiş. (s.12) Bunun üzerine uzun Kulak:*

-*Belki yarışı kazanamam ama bunun için gayret etmezsem kendime olan saygımı yitiririm. Hem gün doğmadan neler doğar demiş. (s.12) Buradaki kurguda önemli mesajlar bulunmaktadır. ‘Kendime olan saygım’ kelimesi çocukların güçlerinin yetmeyeceğini düşündükleri işleri cesurca yapabilmeleri için yüreklendirici bir cümledir. Uzun kulak boş durmuyor gece gündüz çalışıyor yatağına girince:*

3.1.9. “Şefkat Çınarı” Adlı Hikâyedeki İletiler

Bir ormanda geçen hikâyenin kahramanları bir çınar ağacı ve ormandaki diğer hayvanların bu ağacı korumak için verdiği mücadele anlatılmaktadır.

-*Güçlü olan zayıf olana haksızlık yapabileceğine inansa bile mutlaka bir gün hak yerini bulacaktır. “Mazlumları ve güçsüzleri güldürürse ancak Allah güldürürmüş” (s55).*

Kişisel ve Sosyal İletiler: Hikâyenin sonunda kötüler cezasını çekmekte iyiler ise zafer kazanmaktadır. Kötüler sayıca iyilerden üstün olsalar da tek başına iyi kalpli çınarın hepsine galip geldiği görülmüştür.

Dinî İletiler: Duanın gücüne vurgu yapılmaktadır. İncanın ve samimiyetinin üzerinde durulmaktadır.

-Zavallı hayvanlar çaresiz kalınca yürekte samimi bir şekilde dua ettiklerinde dualarına cevap verilmiştir. Onlara Allah'tan başka hiçbir canlı yardım etmemiş ve kendi güçlerinin yetmediği yerde ilahi adalet tecelli etmiştir.

Hikâyedeki iletinin bir bölümü özellikle -dügüm bölümü- kurgusu şiddet içermektedir. Bu şiddet içeriği çocuğa göre değildir.

3.1.10. “Paten Giyen Kaplumbağa” Adlı Hikâyedeki İletiler

Bir tilki, bir tavşan ve bir kaplumbağa arasında yaşanan olayda trafik kurallarına uymanın gerekliliği anlatılmaktadır. Trafik kurallarına uyulmadığında ceza alınacağı ve dikkatsizliğin ceza alınmasına sebep oluğu teması üzerinde durulmuştur.

Çevre İle İlgili İletiler: Trafik kurallarının olmasının gerektiği ve uyulmaması durumunda çevreye büyük zararlar verilebileceği belirtilmektedir. Trafik kültürü oluşturmak için çocuğa ilginç bir kurgu ile kurallar anlatılmıştır.

Hikâyenin geçtiği çevre doğal güzelliklere sahip olmanın yanında hayvanların seçme ve seçilme haklarının olduğu demokrasi unsurlarının bulunduğu bir çevredir. Çevrede kuralların olduğu ve herkesin bu kurallardan memnun olduğu dikkat çekmektedir. Çocuğa demokrasi bilincinin aşılması için hayvanlar üzerinden sembolik bir ortam anlatılmıştır.

Evrensel İletiler: Demokrasi bilinci ve demokrasi evrensel bir gerçekliktir. Demokrasi eğitimi çocukların için oldukça önemlidir. Çocukların seçme ve seçilme haklarının olduğunu küçük yaşta öğretmek gerekmektedir. Hikâyenin çevresi ile ilgili en önemli unsurlardan biri ise doğal çevre düzenlemesinin ormanda yaşayan hayvanların ihtiyaçlarına göre düzenlemesidir.

-Tilki ormandaki hayvanlar için birçok yenilik yapmış bunlar: Ördekler rahat gitsinler diye yolun kenarına su arkları yapmış. Engelli hayvanlar için tekerlekli sandalyeler hazırlatmış. En ilginç kaplumbağalara paten hediye etmiş. (s.18)

Özellikle engellilerin düşünülmesi engellilerinde doğal hayatın bir parçası olduğu ve engellerine başka engel oluşturacak unsurların ortalıktan kaldırılması mesajı verilmiştir. Bu, önemli bir ayrıntıdır.

3.1.11. “Dikkuyruk Efsanesi” Adlı Hikâyedeki İletiler

Hikâyede, kedi ve fare arasındaki mücadele anlatılmaktadır. Hatalara veya zayıflıklara rağmen cesur olmak gerektiği, çaba göstermeden işlerin ilerlemeyeceği vurgulanmaktadır.

Kişisel ve Sosyal İletiler: Eksik veya zayıf özelliklerin insanı umutsuzluğa asla sürüklememesi gerektiği, gayret ile bunun giderilebileceği belirtilmektedir. Cesaret sayesinde başkalarına da yardımcı olunabileceği ve sorunların üzerine gidilerek çözülebileceği iki temel ileti olarak hikâyede yer almaktadır.

-Efendim! Bükemediğin eli öpeceksin. Kara kediye bir şey yapamayacağımız ortada. Buradan göçelim demiş. (s.28)

-Ürkek farenin bu sözleri kaçıştı. Kendimi feda edeceğimi de nereden çıkardınız. Ben bütün tedbirlerimi aldım. Tabii takdir Yüce Mevla'mızın. (s.33)

Çevresel İletiler: Masalda yer alan çevre dağın ardında, mutluluklar yurdunda Fareli köymüş. Bu köyde bulunan fareler çözüm yolu bulmak için bir araya gelip karar alabilecek yapıdadır.

-Kıymetli fareler, sevgili farecikler! Bu kedi yüzünden dünyamız karardı. Ondan kurtulabilmek için ne yapabiliriz? Herkes fikrini söylesin bir çaresine bakalım demiş. (s.28) Bunun üzerine Ürkek fare söz almış, "Efendim! Bükemediğin eli öpeceksin. Kara kediye bir şey yapamayacağımız ortada. (s.28)

3.1.12. "Pembe Şapkalı Ördek" Adlı Hikâyedeki İletiler

Ormanda yaşayan ördekler ve diğer hayvanlar arasında yaşanan olayların anlatıldığı hikâyenin ana fikri, doğadaki her canlının kendine has bir özelliği ve değerli olmasıdır.

Kişisel ve Sosyal İletiler: Temel ileti, evrendeki her varlığın bir var oluş sebebi olmasıdır. Çocuklara, başkalarına saygı ve sevgi ile yaklaşmak, farklılıkları kabul etmek gibi doğru davranışları kazandırabilmek için bu iletinin önemli olduğu kabul edilmektedir.

...daha sonra ise Mastar ve Maymar'ın ördeğe teşekkür etmesi (s.81)

-Bu da bir şey mi? Ben onun suda yaptıklarını ben havada ayaklarım yaparım. (s.78)

Hikâyede ayrıca, akran zorbalığı konusu da ele alınmaktadır.

-Mastar'ın sürekli ördeğe karşı olumsuz tutumu söz ve eylemleri ile onu zorda bırakması ve üzmesi bir zorbalıktır.

Zorbalığın kötü bir davranış şekli olduğu verilmek istenilen örtük iletilerden biridir

3.1.13. "Gözlük Takan Yıldızlar" Adlı Hikâyedeki İletiler

Nasrettin Hoca'nın ana kahraman olduğu hikâyede fedakârlık konusu işlenmektedir. Hikâye, kurgusu, anlatımı ve iletileri sunma biçimi ile çocuklara uygundur. Dolunayın Nasrettin Hoca'ya yaklaşıp kulağına bir şeyler fısıldaması ve heybesine bir kese altın atmasının hikâyenin sonunda bu bir kese altını yıldızlara gözlük alınması için verildiği ortaya çıkmaktadır. Bu durumdan da yıldızların birbirleri için fedakârlık yapabileceği sonucu çıkmaktadır

Hayvanlarla İlgili İletiler: Hoca'nın eşeğini çok sevmesi ve eşeği hastalanınca Hoca'nın buna dayanamayıp daha çok hasta olması hayvan sevgisi aşılması hayvan sevgisine vurgu yapan bir iletidir. Ayrıca sahip olmak istenen herhangi bir şey için bedel ödenmesi ve emek verilmesi gerektiği belirtilmektedir.

Bu iletiler, çocukların karakter gelişiminde ve değer eğitiminde katkı sağlayabilecek niteliktedir. Ayrıca hayvanlara iyi davranılması gerektiği de hikâyede yer alan başka bir iletidir.

3.1.14. "Kahraman Karıncalar" Adlı Hikâyedeki İletiler

Bir ormanda karıncalar, yılan ve aslan arasında gelişen olaylar anlatılıyor. Hikâyenin ana fikri zorluklar karşısında güç birliği yapılması gerektiğidir.

Kişisel ve Sosyal İletiler: Hikâyedeki açık iletilerden biri toplum içinde başkalarına zarar verenlerin çoğunluk tarafından istenmeyeceğidir. İletiler çocuğun anlama ve algılama evrenine uygun şekilde verilmiştir.

-Ya yaptığı kötülükleri terk etsin ya da ormanı terk etsin! (s. 54)

-Karıncalar teklifi kabul etmişler, binlerce karınca rap rap yürüyerek yılanın evine doğru yola çıkmış. (s.62)

“Birlikten kuvvet doğar” fikri sezdirme yöntemi ile verilmiştir. Zorbalıktan hiçbir canlının hoşlanmadığı ve zorbalığa sessiz kalınmaması gerektiği karşı çıkılması gerektiği de diğer bir iletidir. Ayrıca “özelligi ne olursa olsun herkesin kendine özgü bir yeteneği vardır” olarak ifade edilebilecek bir ileti de dikkate değerdir.

3.1.15. “Misafir Dinozor” Adlı Hikâyedeki İletiler

Ormandaki hayvanlar arasında geçen hikâyede, dinozora gösterilen misafirperverlik ve dinozorun buna zorbalıkla karşılık verilmesidir.

Kişisel ve Sosyal İletiler: Yapılan iyiliklerin suiistimal edilmemesi gerekmektedir. Kapalı ileti olarak, misafir etme üzerinde durulmaktadır. Zor durumda kalan birine yardım edilmesinin üzerinde durulmaktadır. İyiliğe iyilikle cevap verilmesi gerektiği hikâyedeki temel iletilerindendir. Misafirin güzel ağırlanması için elden gelen gayretin gösterilmesi, buna karşılık misafirliğin de belli bir zaman dilimi ile sınırlı olduğu hikâyeye kurgusunda yer almaktadır. Zor kullanılarak yapılan davranışların kötü ve çevreyi mutsuz edeceği belirtilmiştir..

-Ne demek istiyorsun sen demiş. (s.23) Kara Pençe'yi yerden yere vurmuş. Bundan sonra emrediyorum! Kim yemeğimi getirmese sonu böyle olur deyip ateş püskürmüş.

-Hoş gelmişsiniz sayın dinozor, nereden gelip nereye gidiyorsunuz, diye sormuş saygıyla. (s.22)

Dinozor, Kafdağı'ndan geldiğimi biliyorum ama fırtınanın beni nereye getirdiğini bilmiyorum, demiş. (s.22)

-Bunun üzerine Mavi Yele üzülmeğin biz sizi misafir ederiz demiş. Bütün hayvanlar yuvalarına geri dönmüşler. Misafirlerini iyi ağırlamak için tüm güçleri ile uğraşmışlar.

3.1.16. “Bülbül Sultan” Adlı Hikâyedeki İletiler

Bülbül Sultan ve Kara Karga arasında geçen hikâyenin konusu kıskançlıktır. İnsanın kendisinde olmayan özellikleri başkasında görüp üzülmesi ve kıskanmasının iyi bir özellik olmadığı vurgulanıyor. Kıskançlığın insana yanlış şeyler yaptırabileceği anlatılmaktadır.

-Bülbül'ü kıskanan Karga kıskançlığından gözü dönüyor. -Komşu köyde çok iyi bir avcı var. Bülbül Sultan'ın yuvasını göster, gerisini merak etme demiş. (s.41)

3.1.17. “Aynalı Tavşan” Adlı Hikâyedeki İletiler

Bir ormanda Aynalı Tavşan ve maymun arasında geçen hikâyede bir tavşanın kendi dış görünüşüne önem verip başkalarını küçümseyip alay etmesi anlatılmaktadır.

Kişisel ve Sosyal İletiler: İnsanın kibirli olmasının ve dış görünüşe önem vermesinin doğru bir davranış olmadığı açık ileti şeklinde verilmiştir.

-Süslü Tavşan dana bir şey diyeyim mi? Önemli olan yüz güzelliği değil, huy güzelliğidir, demiş ve daldan dala atlayarak uzaklaşmış. (s.48)

-Aynalı Tavşan, yüzüne değil aklına ayna tut. Başına bir iş gelirse bu ayna seni kurtarmaz. (s. 49)

Burada aklın ve akli kullanmanın önemini açık ileti olarak verilmiştir.

3.1.18. “Temizlik Görevlisi Karagöz” Adlı Hikâyedeki İletiler

Çevreyi temiz tutma tutmak gerekliliğini konu edinen hikâyede Karagöz’ün yaşadıkları anlatılmaktadır.

Çevresel İletiler: Çevre temizliğinin önemi ve temizlik görevlilerine yardımcı olmanın önemi anlatılmaktadır.

-Sensin çarkçıbaşı. (s.9) Söyle ne söyleyeceksen der Karagöz’e. Karagöz elindeki çöpleri adamın ayaklarının dibine döker. Adam öfke ile bağırır. Çöpleri çöp bidonuna atman gerekirken evimin bahçesine döktün der. Saçmalık değil mi yaptığın dediğinde Karagöz, burası senin evinse şehir de bizim evimiz der. Adam al hayrını gör evinin der. Karagöz etrafı göstererek:

-Sen kirletmezsen hayrını göreceğim der. Çöpü getirip senin evinin önüne dökmek ne kadar saçma ise sokağa dökmekte o kadar saçma der. Bundan sonra sokağa çöp atma der. (s.10)

Çevreye karşı duyarlı olunması gerektiği ve gerçek temizliğin aslında kirletmemek olduğu da belirtilmektedir.

Ulusal Değerler: Hikâyedeki kahramanlar Karagöz ve parktaki adamdır. Metinde Karagöz’ün çevre konusunda duyarlılığı ve nüktedanlığı göze çarpmaktadır. Hikâyelerde halkın benimsediği karakterlerin olması çocuklara kültürel aktarımın ve iletinin karakterler üzerinden verilmesi önemlidir. Karagöz ve Hacıvat, çocukların sevdiği ve millî kültürün bir parçası olan karakterler olması hikâyedeki iletilerin çocuklar tarafından daha kolay kavranmasını sağlayabilir.

3.1.19. “Yağmur Kuşları” Adlı Hikâyedeki İletiler

Sıcaktan bunalan çocukları yağmur bulutlarının nasıl serinlettiği anlatılmaktadır. Masalımsı bir anlatımla sunulan hikâyede, bulut, yağmur ve kuş sembollerinin aslında evrende var olan düzeni ve dengeyi simgelediği anlatılmaktadır. Yağmur damlacıklarının kuşa dönüşüp çocuklara masal anlatması ise evrendeki uyumlu düzene atıf yapmaktadır. Hikâyenin teması doğa ve evrendir.

Doğa ile İlgili İletiler: Hikâyede, doğanın bir düzeni olduğu ve bu düzendeki en ufak bir aksaklığın doğanın tüm dengesini alt üst edebileceği anlatılmaktadır. Yağmurun yağmaması tüm dengeyi bozacaktır. Çocuklara doğadaki dengenin hayati önemi ifade edilmektedir.

Hayvanlarla İlgili İletiler: Her bir yağmur damlacığının bir kuşa dönüşüp çocuklara hikâye ya da masal anlatması doğa ile hayvanların iç içe bir bütün olduğu iletisi verilmek istenmiştir.

3.1.20. “Sanatçı Aslan” Adlı Hikâyedeki İletiler

Hikâye, ormanda, aslan ve tilki arasında geçmektedir. Hikâyenin konusu sorumluluktur. Hikâyenin ana fikri, “bir görevi gerçekleştirirken bu kötüye kullanılırsa sonunda zarar görülebilir.” şeklinde ifade edilebilir.

Kişisel ve Sosyal İletiler: Hikâyede, aslanın sanat ile uğraşması örneği üzerinden çocukların farklı sanat dallarıyla uğraşabilecekleri ima edilmektedir. Bir konuda uğraş verilirken başarısız olursa bile yılmınlığa düşülmeden denemeye devam etmek gerektiği anlatılmaktadır.

-Aslan önce davul çalmaya çalıştı ve beceremedi daha sonra ise sazı denedi yine olmadı. En sonunda resim sanatını başardı. Ormandaki tüm hayvanlar aslanın resmini beğenip evlerine astı.

3.1.21. “Eşek İnadı” Adlı Hikâyedeki İletiler

Karagöz, Hacivat ve Karagöz’ün karısı arasında geçen hikâyenin konusu hayvan sevgisidir. Hikâyenin teması, “hayvanlara iyi davranmak ve hayvanları yaptıklarından dolayı cezalandırmamak” olarak anlatılabilir.

Hayvanlarla İlgili İletiler: Karagöz’ün eşeğine yaptığından dolayı ceza vermesi Hacivat tarafından da doğru karşılanmamıştır.

-Hacivat ‘Karagöz’üm, hayvanları aç bırakmak hem ayıp hem günahdır... Hadi, şunun verini rahat rahat konuşalım. (s.4)

3.1.22. “Düğün Yemeği” Adlı Hikâyedeki İletiler

Konusu, düğün olan hikâyenin kahramanları Karagöz ve Hacivat’tır. Düğün, Türk kültüründeki önemli bir toplumsal olgu ve geleneksel ögedir. Hikâyede verilmek istenilen ileti düğün ve misafir kavramları üzerine kurgulanmıştır.

Ulusal Değerler: Metinde oluşturulan temel ileti düğündür. Düğünler toplum hayatının ve kültürün vazgeçilmez bir ögesidir. Aile kavramının başladığı temel noktadır. Düğünler birlik ve beraberliğin olduğu yardımlaşmanın, dayanışmanın ve neşenin egemen olduğu alanlardır. Çocuklara ailenin temel taşı olduğunu ve düğünlerin önemini gösterdiği iletiler içermektedir.

Kişisel ve Sosyal İletiler: Aile, toplumsal bir kurumdur. Hikâyede geçen düğün olgusu sosyal yaşantının aile ile bir bütün haline gelecek olmasıdır. Ayrıca bu hikâyede düğüne gelen insanlara mutluluğu paylaştıkları için ikramda bulunulduğu görülmektedir. Düğünlerde ya da cenazelerde ikramda bulunmanın sosyal hayatın bir parçası olduğu vurgulanmakta; bu sayede kültürel değerler bir ileti olarak sunulmaktadır.

3.1.23. “Hayat Sevince Güzel” Adlı Hikâyedeki İletiler

Ormanda, bir göl kenarında fil ve kurbağalar arasındaki rekabetin anlatıldığı hikâyenin teması, birbirlerinden farklı olan canlıların bir arada yaşaması gerektiği ve birbirlerini sevmelerinin hayatı daha anlamlı kılacağıdır.

Kişisel ve Sosyal İletiler: Doğadaki bütün canlılar birbirlerinden yaşça, türce ve birçok konuda farklılık gösterirler. Çocukların dünyadaki farklılıkları anlamaları ve bu farklılıklara saygı göstermeleri gerekmektedir.

-Siz çok küçüksünüz... Sizi görebilmek için mercekle kullanmak gerek, ha ha ha (s.3) -Sen çok irisin ama hah hah ha... (s.3)

Dünyadaki canlılar arasında farklılıklar olabileceği, farklılıklarla dalga geçme gibi olumsuz davranışların tüm çevreyi olumsuz etkileyeceği üzerinde durulmuştur. Metnin temel iletisi, saygıdır; özellikle farklılıklara saygıdır. Birbirleriyle anlamsız bir şekilde yarışa giren canlıların mutsuz olacağı anlatılmaktadır.

3.1.24. “Profesör Pap” Adlı Hikâyedeki İletiler

Pap adlı bir papağan, Betül ve Betül’ün öğretmeni Nihal arasında geçen hikâyenin konusu kendine güvendir. Çocukların ihtiyaç duyduğu anda yakın çevresindeki insanlardan yardım alabileceği gerekliliği anlatılmakta, başkalarından destek almanın

kötü bir şey olmadığı vurgulanmaktadır. Büyüklere yardım isteme konusunda çocukları yönlendirmek gerekir.

- *Papağan çok şey biliyordur. Kendisinin bilmediklerini bile. Çarpım tablosunu biliyor. Türkiye'nin bütün illerini de. Bir süre sonra Betül çok sessizleşir. O eski halinden eser kalmaz. Okullar açılır öğretmeni annesini çağırır durumu anlatır. Papağanını okula getirmesini söyler. Tüm sınıf papağana sorular sorar. Papağan bilir. Çocuklar kendilerini eksik hisseder. Nihal hoca papağana sorular sorar. Papağan soruları cevaplayamaz. Tüm çocuklar böylelikle kendilerini iyi hisseder.*

3.1.25. “Aslan Kedi” Adlı Hikâyedeki İletiler

Hayvanat bahçesinde yaşanan hikâyenin kahramanları aslan ve kedidir. Sevginin ve dostluğun gücü bu hikâyenin temasını oluşturmaktadır.

Hayvanlarla İlgili İletiler: Hikâyede hayvanların hayvanat bahçesinde olmasının doğru olmadığı aslanın ağzından ileti olarak verilmiştir.

- *Yemek artığı olsa da sen bir şey istiyorsun onlardan. Ben hiçbir şey istemiyorum kedi kardeş. Ekmekleri de yemekleri de onların olsun. Sadece çaldıkları özgürlüğümü geri versinler bana! (s.107)*

Kişisel ve Sosyal İletiler: Dostluğun dünyadaki en güzel duygu olduğu ve bu duygunun iyileştirici etkisi olduğunu kahramanın ağzından ileti olarak verilmiştir.

- *Sevgi ve dostluk karşısında en sivri dişler yumuşar, en sert pençeler pamuk gibi olur dedi. Şimdiye kadar hiç kimse bana dostça yaklaşmamıştı... (s.106)*

3.1.26. “Beklenen Sabah” Adlı Hikâyedeki İletiler

Hikâyenin mekânı, Yunus Dede'nin evi, konusu ise Ramazan bayramının önemidir. Hikâyede ülke sevgisi ve dinî değerler vurgulanmaktadır.

Kişisel ve Sosyal İletiler: Düşüncenin insan hayatının en önemli parçası olduğu şu cümle ile anlatılmaktadır:

- *Eve geldiğinde yatağa uzandığında düşüncelere dalıyor. Dediği gibi sık sık kendisiyle konuşuyor. (s.84)*

Ulusal Değerler: Ülkede yaşayan herkesin kardeş olduğu ve ülkede acı çeken herkese yardım istemesi ulusal iletilerdir

- *Sonra geçiyor ülkenin bazı meselelerini düşünmeye: Pırlanta gibi gençlerimiz kötü alışkanlıkların pençesinde kıvrılıyor. Şu anda ıstırap çekenler, ağlayanlar var... Bunların hepsi bizim insanımız. Bizim kardeşlerimiz. Sen yardım et Allah'ım. Gazi çocuklarına, şehit çocuklarına, vatana... (s. 84).*

3.1.27. “Son Misafirler” Adlı Hikâyedeki İletiler

Bir savaş gazisi ile Yunus Dede arasında geçen hikâyeye, şehit ve gazilere olan minnet borcunu konu edinmektedir. Metindeki ifadeler, vatan için savaşan ve gazi olan insanlara yeterince değer verilmesinin gerektiğini anlatılmaktadır. Metinde, gazi kelimesinin anlamı ve açıklaması hikâyeye şeklinde kurgulanarak gazi olanların yalnızlığa terk edilmesinin doğru bir davranış olmadığı belirtilmektedir.

Kişisel ve Sosyal İletiler: Yunus Dede'nin yere düşen adamı görünce yardıma gitmesi ve onun yardıma giderken çevrenin bu durum karşısında duyarsız kalması toplumsal

açından bir bozulmaya dikkat çekmektedir. İnsan olmanın gereği olarak hasta ve zor durumda kalmış insanlara yardım edilmesi gerektiği iletilmiştir.

-Köyde her adım başı tanıdık adım başı selam. (s.66)

Cümlesinde selamın önemi, insanların birbirleri ile iletişimin başının selam olduğu anlatılmaktadır.

3.1.28. “Hayat Kumaşı” Adlı Hikâyedeki İletiler

Hikâyenin geçtiği yer köy odasıdır. Kahramanlar: Zihni Usta, İbrahim, Yunus Dede'dir. Hikâyenin konusu yalandır.

3.1.29. “İki Mum” Adlı Hikâyedeki İletiler

Bir bakkal dükkânında Bakkal İbrahim ve Yunus Dede arasında geçen hikâyenin teması, “insanlar birbirlerini sevdiği ve bu sevgiyi diğer insanlarla paylaştıkları zaman hayat daha anlamlı ve güzel olabilir.” şeklinde ifade edilebilir.

Evrensel İletiler: İnsanların tüm insanları ve evrendeki diğer varlıkları koşulsuz olarak sevmesi gerektiği, sevginin bir sınırı olmadığı iletilmiştir.

-Yunus Dede'ye sarılan İbrahim seni seviyorum Yunus Dede Allah rızası için seni ve bütün insanları, hatta bütün yaratılmışları. (s. 30)

3.1.30. “Sütten Sevgi Merdiveni” Adlı Hikâyedeki İletiler

Çayırılık alanda koyunlarını ve kuzularını otlatan Çoban Salih'in su kuyusuna düşen kurbağayı kurtarması hikaye edilmektedir.

Evrensel İletiler: Hikâyedeki en temel ileti, sevgi ve fedakârlıktır.

-Biz kuzular içeceğimiz sütten vazgeçeriz. Sizde razı olursanız sütleri kuyuya sağlarız. Yükselen sütün üzerine çıkan kardeş kurbağa kurtulur. Bu görüş herkesin hoşuna gitti. Herkes sıra ile gelip kuyunun oraya sağıldılar. Çoban Salih, bundan sonrasını ben hallederim dedi (s.49)

Hikâyede sevgi ve fedakârlık sayesinde sorun çözülmüştür. Kurbağayı kurtarmak için birlik ve beraberlik içinde olduğu ve başarıya ulaşıldığı görülmektedir.

Dini Değerler: Dua ve melek kavramları ön plana çıkmaktadır. Meleklerin gelmesi ve dua etmeleri, çocuklara dua kavramının önemi üzerinde durulmuştur.

-Zıplayan kurbağa kurtuldu. Bunu gören iki melek dua ettiler. Bu kuyu sularla dolsun Yarabbi diye. Bu dua üzerine kuyudan sular taşmaya başladı. Koyunlar, kuzular ve tüm hayvanlar kana kana içtiler. Bu kuyunun içinden hiç süt eksik olmadı kuyunun adını süt kuyusu koydular (s. 51).

3.2. Hikâyelerdeki İletilerin Çocuğa Görelik İlkesine Göre Değerlendirilmesi

Çocuk edebiyatı, çocukların büyüme ve gelişmelerine, hayal, duygu, düşünce ve duyarlıklarına, zevklerine, eğitilirken eğlenmelerine katkıda bulunmak amacı ile üretilen edebiyattır (Temizyürek, Şahbaz ve Gürel, 2016: 18). Çocuğa göre bir kitap, en kısa anlatımıyla anlaşılır, renkli, eğlenceli, merak, uyandırıcı olmalıdır. Eline aldığı bir kitabın resimlerine, şekline ve anlatıldığında ise içeriğine bakan çocuk için hikâyeye ne kadar eğlenceliyse o kadar güzeldir. Hikâyeyi eğlenceli yaparken içini çocuğa göre, çocuk için doldurmak da yazarın görevidir (Bilgin, 2011: 40). Çocuğa göre yazılmış metinde, dil, anlatım, konu, tema, ileti ve çevre gibi unsurların çocuğun anlayacağı

şekilde düzenlenmesi gerekmektedir. Çocuk kitapları, edebiyat gerçekliğinden kopmadan, çocuğun gelişim özellikleri dikkate alınarak yazılmalıdır. Çocuğun eğitiminde önemli bir yere sahip olan çocuk edebiyatı ürünlerinin dil öğretimindeki işlevi unutulmamalıdır (Erdal, 2008: 162).

Bu araştırmanın inceleme nesnesini oluşturan hikâyeler, Bestami Yazgan'ın, doğrudan, özel olarak çocuklar için yazdığı hikâyelerdir. Araştırmada, incelenen 30 hikâyenin içerdiği iletiler belirlenmiş bu iletiler konu ve içeriğine göre tasnif edilmiştir. "Çocuklar okusun" diye yazılan bu hikâyelerde doğrudan ve dolaylı olarak pek çok ileti hikâyelerin içeriğinin ayrılmaz bir parçası olarak kendine yer edinmiştir. 7-12 yaş çocukları için yazılan bu hikâyelerde, sade bir dille, çocuğun günlük hayatında karşılaşılabileceği olaylar hayvan ve insan karakterler kullanılarak anlatılmıştır. Hikâyelerdeki insan karakterler, Ahmet Efendi, Yunus Dede, Abdi Usta, İbiş Dayı, Öğretmen Nihal, Zihni Usta ve Çoban Salih'tir. Bu karakterler, herhangi bir şehirde, kasabada, sokakta, okulda, çarşıda veya parkta karşılaşılabilecek sıradan insanlardır. Çocuğa uzak, çocuğun bilmediği bir dünyaya ait değil, aksine çocuğun çevresindeki karakterlerden seçilmiştir. Böylelikle bu hikâyeleri okuyan çocuklar anlatılan hikâyeye ve olaya kendilerini daha yakın hissedeceklerdir. Bu üslup, hikâyelerin çocuğa göreliği ile ilgili ip ucu sunmaktadır. İletinin, metin içinde nerede yer alacağı, satır aralarında mı yoksa bir olay örgüsüne mi saklanacağı yazarın amacı ve üslubu ile alakalıdır. Şirin'e (2007) göre, çocuk edebiyatının çocuğa göre olmasını sağlayan iki temel ilke, yalnlık ve içtenliktir (Onan, 2017: 61). Yazgan'ın hikâyelerinde, iletileri kahramanların davranışları ya da başlarından geçen olaylara karşı tutumu üzerinden verilmeye gayret edilmiştir.

Çocukların, günlük hayatta karşılaşılabileceği, hata yapan, duyguları olan, sıradan insanlar (kıskanan, üzülen, pişman olup hatasını anlayan) veya Türk kültüründe önemli yeri olan manevi şahsiyetler (Nasrettin Hoca, Karagöz, Hacivat gibi) arasından seçilen kahramanların gelişimleri kötünden iyiye, olumsuzdan olumluya doğru ilerlemektedir ki bunlar çocuklara olumlu duygular aşılayacak nitelikte verilmiştir. Hikâyeleri okuyan her çocuk kahramanlarda kendisinden birşeyler bulabilir. Hikâyelerdeki kahramanların zayıf yönlerinin olması çocuklar açısından önemli bir iletidir çünkü çocuğun zihninde oluşacak kusursuz insan imgesini yıkacaktır. Bu ise, çocuklarda "hata yapabilirim, eksik yönlerim olabilir, bu yönlerimi geliştirmeliyim" düşüncesinin oluşmasına katkı sağlayabilir. Kahramanlar üzerinden ulusal değerlerin önemli olduğunu vurgulayan iletilere sıklıkla rastlanan hikâyelerde hayvan kahramanların da olmasının çocuklara doğa ve hayvan sevgisini aşılayabileceği düşüncesini doğurmaktadır.

Bestami Yazgan'ın hikâyeleri dikkatle incelendiğinde çocuğa görelik ilkesinin özenle alındığı gözlemlenmiştir. Hikâyeler, dil ve anlatım yönünden çocuğun anlayacağı ve anlamlandırabileceği bir kurgu ile sunulmaktadır. Çocuğa uygun olarak mecaz anlatım, tamlama ve benzetmelerin çocukların hayal dünyalarını geliştirecek şekilde kullanıldığı anlaşılmıştır. Yazgan'ın hikâyelerinde üslup akıcı, konular çocukların düzeylerine uygun seçilmiştir. İşlenen konular, fedakârlık, merhamet, bilgi, sevgi ve kıskançlık gibi konulardır. Çocuklar, günlük yaşamda sıklıkla bu konularla karşılaşabilirler. Günlük yaşamda karşılaşılabilecek olayları barındıran hikâyelerde çocuğun kelime hazinesini geliştirmesi için çocukların gelişim düzeylerine uygun deyim ve atasözlerine yer verilmiştir. Açık ve duru bir şekilde çocuğun zihninde karışıklık yaratmayacak, çocuğu ikilemde bırakmayacak anlatım tarzı tercih edilmiştir. Hikâyelerin temalarının çocuğa doğru davranış kazandıracak şekilde konu ile bütünlük taşıması çocukların hikâyeleri

anlamalarını ve içselleştirmelerini kolaylaştırır. Bu konular, çocukların zihinsel ve toplumsal gelişmelerini sağlayacak niteliktedir. Hikâyelerin gerçekleştiği mekânların en temel özelliği çocuğun yakın yakın çevresinden seçilmiş olmasıdır. Mekânlar okul, köy, orman, bakkal gibi yerlerdir. İlkokul çağıdaki çocuklar yakın çevrelerinde geçen olayları daha iyi kavrayabilmektedir. Hikâyelerde verilen zaman çok uzun bir zaman dilimini kaplamamakla beraber çocukta nitelikli zaman kavramını oluşturur. Zamanı doğru ve etkili kullanma üzerine çocuklara iletiler sunulmaktadır.

Araştırma kapsamında incelenen hikâyelerdeki iletilerde değerler aktarımını görmek mümkündür. En sık işlenen ve iletileri biçimlendiren duygular arasında sevgi, merhamet, fedakarlık ve mutluluk bulunmaktadır. Bunların yanında bilgi, çalışma, hayvan sevgisi ve dostluk hikâyelerde ele alınan diğer konulardır. Bu konu ve temalar özellikle iyi insan yetiştirme sürecinde hem ilkokul ve ortaokul programlarında yer alan değer eğitimi başlığı altında bulunmaktadır hem de toplumsal yaşam içinde ailelerin ve öğretmenlerin çocuklardan bekledikleri özelliklerdir. Özellikle ilkokul öğrencilerinin ahlaki gelişimlerine olumlu katkı sağlaması bakımından bu konuların çocuğa uygun olduğu düşünülmektedir. İncelenen hikâyelerde verilen iletiler aracılığıyla, çocuğun insan ve doğa ilişkileri, bazı olumsuz duyguların zararları, sosyal çevre, ahlak kuralları, başka insanları anlama gibi hususlarda farkındalığının geliştirilmesi ve duyarlılık kazanmasının hedeflendiği anlaşılmaktadır. İletinin, hikâyelerde çocuğu eğitme amacı güden, gizli veya açık, temel bir unsur olduğu gerçeğinden hareket edilirse, incelenen hikâyelerdeki iletilerin çocuğa görelilik ilkesini taşıdığı belirtilebilir.

Yurttaş'a (1995) göre çocuğa görelilik, çocuğun hayal dünyasına seslenen, onun rahatça okuyup anlayabileceği dili ve anlatımı içinde barındıran, ilgi duyabileceği konuları işleyen, kurgusu ve olay örgüsü karmaşık olmayıp onun kavrayabileceği bir düzeyde olan, dikkat dağıtıcı ayrıntılardan arındırılmış (Aktaran: Canlı ve Aslan, 2018: 818) olmaktadır. Çocuğa yönelik olan öykülerde iletiye ulaşabilmek için metnin dil düzenlemesi de "çocuğa göre" olmalıdır. İleti, yazınsal metinlerde bir bilgiyi öğretmekten çok hayata ve insana ait duyarlılıklar kazandırmak, çocuğun düş ve anlam evrenini genişletmek gibi amaçlara hizmet etmelidir (Çakır, 2013: 1175). Çocuklar için yazılan hikâyelerin çocuğa göreliliğini, toplumsal ve sosyal etmenler, çocuğun psikolojik ve biyolojik gelişimleri de etkilemektedir. Her coğrafyanın kendine özgü dinamiklerinin de, çocukların duygusal ve bilişsel gelişimlerine etkileri vardır ve bunları göz ardı etmemek gerekir. Seslendiği yaş grubunun özelliklerini bilen ve bu anlayışla yapıtlar üreten sanatçının alıcısı ile daha derinden ve etkili iletişim kuracağı açıktır (Özer, 2007: 432). Bestami Yazgan'ın hikâyelerinde yardımseverlik, paylaşma, merhamet, doğruluk, sevgi ve dürüstlük gibi değerler çocukların seviye ve ilgilerine göre hikâye kurgusu içine yerleştirilerek başarılı şekilde iletilmiştir. İncelenen hikâyelerdeki iletiler, çocukları hayvanlara ve insanlara iyilik yapmaya, verilen sözü tutmaya, ihtiyacı olana karşılıksız yardım etmeye, millî ve manevi değerleri benimsemeye, iyi vatandaş olmaya, paylaşmaya teşvik etmektedir. Bunlar, Türk toplumunun doğasına uygun ve toplumun ortak dileği olan özelliklerdir. Yazgan'ın, hikâyelerdeki "Yunus Dede'nin konuşma ve davranışlarıyla bu iletileri sezdirerek çocuklara aktarma çabası da fark edilmektedir. Hikâyelerin pek çoğunda Yunus Dede'nin bir şekilde olaya dahil olduğu; ortaya her çıktığında bir dostunu ziyarete gittiği, dostlarının olduğu bir mecliste oturduğu gözlemlenmiştir. Böylelikle dostluk ile ilgili iletiler çocuk için örnek bir çevre oluşturularak verilmiştir. Barış içinde yaşamının güzel olduğu ve huzur dolu ortamda ortamı bozan kişilerin yanlış davranışlar sergilediği ve sonunda pişman olmaları

çocukların toplumsal hayatta nasıl davranmaları gerektiği konusunda ipucudur. “Mutluluğun formülü” adlı hikâyede, esas mutluluğun karşılıksız paylaşma duygusu vurgulanmıştır. Özellikle “Aynalı Tavşan” hikâyesinde Tavşan’ın pişman olması bu pişmanlığı dile getirme şekli de çocukta suçluluk duygusunun oluşmamasını sağlama konusunda kullanılabilir. Merak ögesi, çocuğa görelilik ilkesinde önemli bir yer tutmaktadır. Çocukların merak duygusunu harekete geçiren yazılar çocukta okuma kültürü oluşmasına zemin hazırlar. Merak ögesi ağır basan ve kahramanlarını çocuklardan seçerek yazılan hikâyeler üzerinden ileti verilmesi çocuğa görelilik ilkesinin dikkate alındığını göstermektedir. Yazgan’ın hikâyelerinde merak duygusu özellikle düğüm bölümünde etkili bir şekilde verilerek çocuğu hikâyeye çeker. Bunun en güzel örneklerinden bir tanesi “Abdülkadir’in Altınları” hikâyesidir. Bu hikâyede verilmek istenilen dürüstlük ileti merak unsuru ile verilmiştir. Kahramanın çocuk olduğu bu hikâyede dürüstlük ve cesareti bir arada vererek iki erdemli davranış olduğu iletilerini çocuklara sunmaktadır.

Hikâyelerde şiddetin, kavganın, zorbalığın kötü davranışlar olduğunu gösteren iletiler de mevcuttur. “Misafir Dinozor” adlı hikâyede zorba olan Dinozor’un yaptığı davranışlar ormandaki diğer hayvanları üzmüştür. Yazarın bunu anlatırken çocuğun duygularına hitap edecek şekilde yazdığı görülmektedir. Kötü davranışta bulunanların çözüm bölümünde hatalarını anlamaları ve olumlu davranış değişikliğine gitmeleri çocuğa göre verilmiş ileti türüdür. Çocuk edebiyatı metinleri, şiddet öğelerini içermemelidir. Çocuklara yönelik eserlerde şiddet ögesinin ne gibi olumsuz sonuçlar doğurduğu son yıllarda yapılan bilimsel eserlerde ortaya konulmuştur. Buradan hareketle şiddet içerikli konuların çocuk eserlerinde yer almamasına özen gösterilmelidir (Yalçın ve Aytaş, 2005: 115). Yazgan’ın hikâyelerinde şiddeti öven, şiddet içeren iletiler bulunmamakla beraber insanlara ve diğer canlılara iyi davranmanın önemi üzerinde durulmaktadır. Özellikle zorbalığın kötü bir davranış olduğunu belirten, zorbalık karşısında sessiz kalınmaması gerektiğini anlatan, haksızlıklara karşı çıkılması veya sorunlarla karşılaşan bireylere çözüm yolunu gösteren iletilere sık sık rastlanmaktadır. Ormandaki hayvanlar arasında yaşanan bir olayda meydana gelen haksızlık karşısında ormandaki hayvanların birlik olması, fikir alışverişinde bulunulması, demokratik bir ortamın oluşturulması ve bu durumun örtük bir şekilde çocuğa iletiliği anlaşılmaktadır. Hikâyelerde sorunlarla karşı karşıya kalan kahramanlar umutsuzluğa kapılmak yerine çözüm arayan ve aradıkları çözümden sonra dua eden kahramanlardır. Hikâyeler de dinî iletiler bulunurken batıl inançlara dayalı iletilere rastlanmamıştır. Dostluk ve vefa gibi iletilerin çocukların duyuşsal özelliklerine uygun şekilde betimlendiği anlaşılmaktadır. Ayrıca, iletilerin hem doğaya hem de hayata karşı duyarlılık kazandıracak biçimde verildiği belirlenmiştir. Yardımlaşma, hayvan sevgisi, çevre temizliği, trafik kurallarına uyma gibi iletilerde bunu görmek mümkündür.

-Tombul Fil, tane tane konuşmaya devam etmiş: Çünkü tabiatın cömert sofrası herkese açıktır. Lütfen siz de yüreğinizi herkese açın. Diğer nimetler de aynı sevgi gibidir. Bölüşüldükçe Allah onların bereketini artırır, demiş.

-Bir varmış bir yokmuş. Allah’ın kulu çokmuş. Güneş, tepelerin arasından yüzünü gösterip sarı sarı gülüyor; kuşların civil civil sesleri geliyormuş. Rüzgâr tatlı tatlı eserken yeryüzüne mutluluklar eliyormuş. Evet, bugün her tarafta başka bir güzellik varmış.

Doğayı sevmenin doğaya zarar verilmemesini içeren iletiler ve doğaya zarar vermenin yanlış olduğunu doğru bir şekilde ifade eden iletiler çocuğa uygun verilmiştir.

- *Tatlım, gül için teşekkür ederim. Ancak onlara özen göstermeli, koparıp atmamalısın. Üstelik de her gün bir demet gül getirmene gerek yok, demiş annesi.*

-*Sen kirletmezsen hayrını göreceğim der. Çöpü getirip senin evinin önüne dökmek ne kadar saçma ise sokağa dökmekte o kadar saçma der. Bundan sonra sokağa çöp atma lütfen der.*

Ayrıca hayvanlar üzerinden çocuklara cömert olunması gerektiği bencilliğin kötü bir davranış olduğu iletileri verilmiştir. Doğa sevgisinin ve doğanın güzelliklerini içeren iletilere de sık sık yer verilmiştir.

-*Zürafa, bir gün zor durumdaki yavşanı kurtarmış tilkinin elinden. Tavşan ona teşekkür etmeden uzaklaşmış. Bu duruma üzülen zürafa kendi kendine söz vermiş: “Artık kimseye yardım etmeyeceğim.” demiş. Bülbül dil dökmüş, çiçekler başına taç takmış. “Zürafa kardeş! İyilik karşılık beklemeden yapılır. Karşılık beklenerek yapılan şeyin adı ticarettir, demiş.*

Hikâyelerdeki konuların hareketli olduğu olayların hızla geliştiği hızla gelişirken çocuklara iyi kötü kavramları öğretilmiştir. Bu farklılıklara saygı göstermeleri gerekmektedir. Hikâyedeki filin:

-*Sen çok irisin ama hah hah ha... Cümleleriyle canlıların ebatlarının farklı olabileceği gösterilmiş. Ayrıca bu farklılıklarla dalga geçme gibi olumsuz davranışların tüm çevreyi olumsuz etkileceği üzerinde durulmuştur. İletilerde sevginin önemi üzerinde ve sevginin dünyayı güzelleştirdiğine yönelik iletiler içermiştir.*

Hikâyelerde en çok yer alan iletiler, kişisel ve sosyal iletilerdir. Bunların özellikle kendini beğenme, zorbalık, fedakarlık, kıskançlık gibi duygu ve davranış biçimleri içerdiği söylenilebilir. Hikâyelerde insan ilişkilerini geliştiren çocukların ufkunu geliştiren toplumda ortaya çıkan aksaklıklara duyarlı ve bu aksaklıkların temeline inilmesi gerektiğini içeren iletiler yer almaktadır.

-*Bu kedi yüzünden dünyamız karardı. Ondan kurtulabilmek için ne yapabiliriz? Herkes fikrini söylesin bir çaresine bakalım demiş.*

Hikâyelerde ayrıca demokrasi içerikli iletilere de yer verilmiş ve demokrasinin yaşanılan ortamı güzelleştirdiği mesajı verilmiştir. Çocuğa demokrasi bilinci somutlaştırılarak sunulmuştur. Çocuklar için yazılan metinlerde soyut kavramların somutlaştırılması önemlidir.

-*Bir varmış, bir yokmuş. Çok güzel bir orman varmış. Bu ormanın güzelliği sadece ağaçlardan çiçeklerden gelmiyormuş. Halkın seçtiği değerli bir yöneticisi varmış. Akıllı Tilki çok güzel yönetiyormuş ormanı. Neler yapmış bir bilerseniz.*

3.3. Bestami Yazgan'ın Hikâyelerindeki İletilerin Türkçe Dersi Öğretim Programındaki Temalarla İlişkisi

1-8. sınıflar Türkçe Dersi Öğretim programında (MEB, 2018) “Erdemler, Millî Kültür, Millî Mücadele ve Atatürk, Birey ve Toplum, Okuma Kültürü, İletişim, Hak ve Özgürlükler, Kişisel Gelişim, Bilim ve Teknoloji, Sağlık ve Spor, Zaman ve Mekân, Duygular, Doğa ve Evren, Sanat, Vatandaşlık” temaları bulunmaktadır. Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda her sınıf düzeyinde 8 tema işlenmesi uygun görülmüştür. Bu

temalardan; “Erdemler”, “Millî Kültürümüz”, “Millî Mücadele ve Atatürk” temalarının her sınıf düzeyinde işlenmesi zorunludur. Öğrenme öğretme sürecinde işlenmesi ve öğretim materyallerinde yer verilmesi öngörülen temalar ve bu temalarla ilgili konu önerilerinden bazıları aşağıda sıralanmıştır (MEB, 2018):

Erdemler: Ahlâk, alçak gönüllülük, azim, cömertlik, dayanışma, dostluk, dürüstlük, güven, iyilikseverlik, kardeşlik, merhamet, paylaşma, sabır, sadakat, saygı, sevgi, sılayı rahim, vefa, vicdanlı olmak, yardımlaşma vb.

Millî Kültürümüz: Aile, bayrak, büyüklerimiz, dinî bayramlar, gelenekler, geleneksel sporlar, insan ilişkileri, kültürel miras, mekânlar, millî bayramlar, şehirlerimiz, sıra, tarihî mekânlar, tarihî şahsiyetler, tarihî eserlerimiz, Türkçe, vakıf kültürü, vatan, yurdumuz vb.

*Millî Mücadele ve Atatürk:*15 Temmuz, Atatürk, Çanakkale, cesaret, Cumhuriyet, fedakârlık, gazilik, İstiklâl Marşı, kahramanlık, Kut’ül Amare, millî egemenlik, millî irade, millî kimlik, millî mücadele, Sarıkamış Harekâtı, şehitlik, vatanseverlik vb.

Birey ve Toplum: Ana dili, adalet, barış, bireysel farklılıklar, çok dillilik, çok kültürlülük, dayanışma, devlet, dezavantajlı gruplar, empati, eşitlik, farklılıklara saygı, gurbet, haram, hayat becerileri, helal, hukuk, hükümet, iktidar, kardeşlik, kent kültürü, komşuluk ilişkileri, kul hakkı, kültürel farklılıklar, küreselleşme, medeniyet, meslekler, misafirperverlik, selamlaşma, siyaset, sosyal içirme, sosyokültürel farkındalık, toplumsal kurallar, vatandaşlık, zaman yönetimi vb.

2018 yılında ilkököl ve ortaokullarda Türkçe derslerinde uygulanmaya başlanan programda konular belirli temalar altında toplanmıştır. Araştırma sürecinde incelenen hikâyelerdeki iletiler bu temalara göre de tasnif edilmiştir. İncelenen kitaplar ve hikâyeler okuma eğitiminde kullanılabilir; okul kütüphaneleri ve sınıf kitaplıklarında bu kitaplara yer verilebilir. Türkçe derslerindeki okuma kazanımlarına ulaşmak ve okuma becerilerini geliştirmek için bu hikâyeler programdaki temalarla eşleştirilerek kullanılabilir. Aşağıda Bestami Yazgan’ın çocuklar için yazdığı bazı hikâyelerin Türkçe dersi öğretim programındaki tema ve konularla eşleştirilmiş bir listesi sunulmuştur:

Tablo 3. Hikâye Temaları İle Türkçe Dersi Öğretim Programındaki Temaların Listesi

Hikâye Adı	Tema	Konu
Hazinenin Şifresi	Okuma Kültürü	Kitaplar
Bıçak Çiçek Açınca	Erdemler	Merhamet
Mutluluğun Formülü	Duygular	Mutluluk
Güneşin Doğduğu Her Yer	Okuma Kültürü	Bilgi
Demir Dağı’nın Lalesi	Çocuk Dünyası	Çocuk Kültürü
Gül Saçlı Bahçivan	Erdemler	Fedakârlık
Abdulkadir’in Altınları	Erdemler	Dürüstlük
Olimpiyat Ormanı	Vatandaşlık	Çalışma
Şefkat Çınarı	Erdemler	Merhamet
Paten Giyen Kaplumbağa	Birey ve Toplum	Kurallar
Dikkuyruk Efsanesi	Millî Mücadele ve Atatürk	Cesaret
Pembe Şapkalı Ördek	Duygular	Beğenme

Bestami Yazgan’ın çocuklar için yazdığı hikâyeler, Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda bulunan tema ve konu önerileri, özellikle de dördüncü ve beşinci sınıf kazanımlarına uygun, iletiler içermektedir.

4. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırma kapsamında, Bestami Yazgan'ın çocuklar için yazdığı hikâyelerdeki iletiler ve bu iletilerin çocuğa göreliği incelenmiştir. Bu süreçte toplam 30 hikâye içerik analizi tekniği ile incelenmiş ve içerdiği iletiler belirlenmiştir. Hikâyelerdeki kahramanların çoğunluğunun Türk kültüründe önemli yeri olan Nasrettin Hoca, Karagöz ve Hacivat ya da Yunus Emre'den esinlenerek kurgulanan tipler olduğu anlaşılmıştır. Böylelikle iletiler kahramanlar üzerinden sunularak sosyal ve kültürel yaşamda sevilen kahramanlar da çocuklara sevdirmeye çalışılmıştır. Yaşamdaki güçlükleri, çocuğa başına gelmeden önce hikâyedeki kahramanlarla anlatmak çocuğu başına gelmesi muhtemel olaylara hazırlar (Bilgin, 2011: 26). Yazgan'ın hikâyelerindeki karakterler incelendiğinde ideal kahramanlar görmek mümkün değildir. Bu durum, iletilerin çocuklar üzerinde daha etkili olmasını ve anlaşılabilirliğini kolaylaştırabilir. Yazgan'ın oluşturduğu kahramanlar hikâyenin çözüm bölümüne doğru hatalarını anlayan, hatalarından ders çıkaran ya da hatalarını düzeltmek için çaba gösteren kahramanlar olarak kurgulanmıştır. Hikâyelerde konu, hareket halindeki karakterlerin yaşadığı olaylar dizisi ile sunulmakta; dil, basit, yalın, anlaşılır ve açıktır. Bu basit ve anlaşılır dilin, iletilerin kolay kavranmasına öncülük edeceği düşünülmektedir. Merak unsurunun içine yerleştirilen iletiler doğrudan, nasihat şeklinde verilmediğinden çocuğa yönelik ilkesi açısından uygundur. İnançla ilgili iletiler verilirken çaba gösterme ve dua etme gerekliliği vurgulanmaktadır. Hikâyelerde kişisel ve sosyal iletiler yoğun bir şekilde yer almaktadır. Bunların sunulmasında veya sezdirilmesinde çocukların anlayabileceği biçimde doğru bir Türkçe kullanılmıştır.

Bestami Yazgan'ın yazmış olduğu eserlerde çocuklara maddi manevi değerleri aktarmayı, çocukların yaşadıkları topluma yabancılaşmamaları, toplumun bir parçası olduklarını ve toplumsal sorunlara karşı duyarlı olmalarını amaçlamıştır. Hikâyeler konu ve kurgu açısından çocukların gelişim düzeylerine uygun olmakla beraber sorun temelli yazılar kurgulanmıştır. Konuların seçiminde dürüstlük, çalışkanlık, vefa, kıskançlık gibi duygular işlenmiştir. hikâyelerde olaylara tekerleme gibi girişler yapılmıştır. Hikâyelerde güldürü öğelerine çok fazla yer verilmediği gözlenmiştir. Sosyal iletiler, dinî iletiler, doğa ile ilgili iletilerle karşılaştırıldığında ekonomik iletiler daha az yer almaktadır.

KAYNAKÇA

Başaran, M. (2014). 4. sınıf seviyesinde ekrandan ve kâğıttan okumanın okuduğunu anlama, okuma hızı ve metne karşı geliştirilen tutum üzerindeki etkisi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2014(18), 248-268

Başaran, M. ve Akyol, H. (2009). Okuduğunu anlama ve metne karşı geliştirilen tutum üzerinde metnin bilgi verici veya hikâye edici olmasının etkisi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2009(3), 11-23.

Bilgin, H.(2011).*5-6 yaş çocuklarına yönelik 1990-2010 yılları arasında basılan resimli kitapların çocuğa görelik kavramına göre incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Bilgin, N. (2006). *Sosyal bilimlerde içerik analizi*. Ankara: Siyasal Kitabevi.

Canlı, S. ve Aslan, C. (2018). Çetin Öner'in "Gülibik" adlı çocuk kitabının yapısal ve eğitsel ilkeler açısından incelenmesi. *İlköğretim Online*, 17(2), 812-833.

- Çakır, P.(2013).Türkçe ders kitaplarındaki öykülerin çocuğa görelilik açısından incelenmesi. *Turkish Studies*, 8(1), 1173-1180.
- Çelik, T., Demirgüneş, S., & Fidan, D. (2015).Okur dostu metin olma özelliği ile okuduğunu anlama başarısı arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Başkent University Journal of Education*, 2(1), 115-122.
- Çetin, S.(2013). *Ortaöğretim 9. sınıf öğrencilerinin kitap okumaya yönelik tutumlarının akademik başarıya etkisi*. Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Demirel, M. (1996).Bilgilendirici metin türünün ve okuduğunu anlama becerisinin altıncı sınıf öğrencilerinin öğrenme düzeyine etkisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(12).
- Erdal, K.(2008). Çocuk edebiyatı ve çocuk kitapları. *Millî Eğitim Dergisi*, 178, 156-165.
- Gökçe, O.(2006). *İçerik analizi. Kuramsal ve pratik bilgiler*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Kuşdemir, Y. ve Güneş, F.(2014). Doğrudan öğretim modelinin okuduğunu anlama becerilerine etkisi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(32), 86-113.
- MEB. (2018).*Milli Eğitim Bakanlığı Türkçe Dersi Öğretim Programı (1-8. Sınıflar)* Ankara.
- Onan, B. (2017). *Dil eğitiminin temel kavramları*.(3. Basım) Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Özer, A.(2007). *Çocuk kitaplarındaki resimlerin çocuğa göreliği*, Ulusal Çocuk Ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu, Bildiri Kitabı, s.423-432. 04-06 Ekim 2006, Ankara Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, Ankara.
- Sever, S.(2003). *Çocuk ve edebiyat*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Şirin, M. R. (2000). *Çocuk edebiyatı*. İstanbul: Çocuk Vakıf Yayınları.
- Temizyürek, F., Şahbaz, N. K. ve Gürel, Z. (2016).*Çocuk edebiyatı*. Ankara: Pegem Akademi.
- Vatansever Bayraktar, H.(2015).Ses temelli cümle yöntemi ile okuma yazma öğrenen öğrencilerin farklı metin türlerine göre okuduğunu anlama başarılarının incelenmesi. *Journal of International Social Research*, 8(40), 595-612.
- Yalçın, A. ve Aytaç, G. (2005). *Çocuk edebiyatı*. Ankara: Akçağ Yayınları
- Yavaş, S.(2013). *İlköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin kitap okuma alışkanlıkları ile üst düzey düşünme becerileri arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Yazgan, B.(2009).*Gözlük takan yıldızlar*, İstanbul: Nar Yayınları.
- Yazgan, B.(2011). *Olimpiyat ormanı*. İstanbul: Nar Yayınları.
- Yazgan, B.(2011). *Paten giyen kaplumbağa*. İstanbul: Nar Yayınları.
- Yazgan, B.(2011). *Sıcak ekmek kokusu*. İstanbul: Nar Yayınları.
- Yazgan, B.(2012). *Oruç nasıl tutulur*. İstanbul: Nar Yayınları.

- Yazgan, B.(2013). *Düğün yemeği*, İstanbul: Nar Yayınları.
- Yazgan, B.(2013). *Hayat sevince güzel*. İstanbul: Nar Yayınları.
- Yazgan, B.(2015). *Kuşların masalı*. İstanbul: Nar Yayınları.
- Yazgan, B.(2016). *Masal denizi*. İstanbul: Nar Yayınları.
- Yazgan, B.(2016). *Mutluluğun formülü*. İstanbul: Nar Yayınları.
- Yazgan, B.(2017). *Kalbini kaybeden adam*. İstanbul: Nar Yayınları.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, K., Yıldız, M., Ateş, S. ve Rasinski, T.(2010).İlköğretim beşinci sınıf Türk öğrencilerin metin türlerine göre okuduğunu ve dinlediğini anlama düzeyleri. *Elementary Education Online*, 9, 44-51.